

Verslag

Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit

Datum: 12 maart 2021

Plaats: Teams

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD Restauratiekwaliteit	
Walter de Koning	Secretaris CCvD Restauratiekwaliteit	ERM
Natasha Herman	RN, ARA, VRN – uitvoerende restauratoren	Redbone Bindery
Gert Tutert	Private opdrachtgevers	SBGK
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM	Leiden
Jacqueline van Dam	Vereniging Architecten Werkzaam in de Restauratie - VAWR	Van Hoogevest
Kasper Burgy	Vakgroep Restauratie	Burgy Bouwbedrijf
Miranda Maring	Certificerende instellingen	Hobbeon
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Joop Heijdra	Provincies	Gelderland
Isja Finaly	Federatie Instandhouding Monumenten - FIM	Vereniging HdK
Marc van Roosmalen	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid – RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Erik-Jan de Bont	KOMO	KOMO-bureau
Afwezig		
Berrie Endevoets	Platform Gespecialiseerde aannemers	OrlyEndevoets
Gast:		
Agendapunt		
Felix Kusters	7	ERM
Roeland Heuff	6	RH PiM

1. Opening, vaststellen agenda

Erik-Jan de Bont wordt als nieuw lid van het college - namens KOMO - welkom geheten. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Verslag en actielijst bijeenkomst 6 november 2020

Redactioneel:

Besluit: het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van het verslag: aan het verslag wordt voortaan een lijst met ERM-regelingen gehangen.

Actielijst: doorgenomen. De aanvullingen zijn verwerkt in de nieuwe versie.

Naar aanleiding van de actielijst:

- Bijdrage in de kosten van toetsing van restauratoren: is besproken met RCE. Op zich positieve intentie, maar mee nemen in de gesprekken over de financiering van ERM-activiteiten in de volgende beleidsperiode (2022-2025).
De voormalige SRR heeft haar middelen beschikbaar gesteld, dit geeft enig soelaas voor de korte termijn.
Nagaan andere mogelijkheden voor langere termijn **Actie Finaly, De Koning, Herman.**
- Locatiebezoek Binnenhof: afhankelijk van Corona-maatregelen op 21 mei

3. Vaststellen definitieve versie URL 4007 Steenhouwwerk

Het agendapunt omvat zowel de URL als het Achtergrond 'Omgaan met zandsteen'. In de agendanotitie zijn de achtergronden en het proces van het herzien van de URL aangegeven. Tijdens de discussie over het Achtergronddocument komt aan de orde:

- Achtergronddocument is belangwekkend stuk, er is steeds meer aandacht voor arbeidsomstandigheden, vergelijk ook Chroom 6. Waardering voor de inhoud.
- Is er een training voor het omgaan met respirabel kwarts? De gecertificeerde bedrijven stellen dit aan de orde bij de toolbox-meeting in het kader van arbo-training.
- Blz. 13 en 43: toelichten dat de besproken kalkzandsteen kunststeen betreft, geen natuursteen
- Begrippen: uitleggen van de termen TPF / APF en NPF (bijlage 1) en 'respirabel'

Tijdens de discussie over URL 4007 komt aan de orde:

- De meningen variëren of het wel gewenst is om zo uitgebreid in de URL op de toepassing van de Restauratieladder in te gaan. De uitgebreidheid lokt ook nieuwe onduidelijkheden uit. Conclusie is dat het beter is om de tekst in te korten. **Actie De Koning / Van Hunen**
- Blz. 12: Is doordrenken met acryllaat terecht als 'conserveren' opgenomen? Als het al wenselijk is, zou het eerder als 2 Repareren of zelfs 3C verbeteren gezien moeten worden. **Actie Van Hunen:** bespreken met Tolboom
- Blz. 52. Het Haller-getal wordt niet meer gehanteerd, uitdrukken in Initiële wateropzuiging (Met voetnoot die verwijst naar het vroeger gehanteerde Haller-getal). Ook de eenheid moet aangepast worden.
 - o Dit vereist ook aanpassing in URL 4003 en URL 4006. Er wordt dan ook een andere tekstuele verbetering in tabel 1 van URL 4006 doorgevoerd (voegsamenstelling veranderen in mortelsamenstelling). **Actie De Koning**
- Blz. 53: lay out van de tabel (laatste kolom) verduidelijken.
- Bijlage 3 en 4: bron van de inhoud van de bijlagen vermelden
- Tekstuele opmerkingen worden nagezonden.

Besluit:

- Aangehouden; aangepaste versies van Achtergronddocument en URL 4007 worden volgende vergadering opnieuw besproken

4. Vaststellen ontwerp-bijlage Schilderwerk aan molens

Op 4 september 2020 heeft het CCvD de nieuwe versie van URL 4009 Historisch schilderwerk vastgesteld. Daarbij ook het voornemen om een aparte bijlage Schilderwerk aan molens toe te voegen. Voor de uitwerking is de systematiek van URL 4009 aangehouden (deels de bijlage, deels de hoofdtekst). Het concept is opgesteld met raadpleging van schilders met ervaring met het schilderen van molens, Molenmakers (NVVM), begeleidingscommissie Moleninspecties, begeleidingscommissie Historisch schilderwerk, RCE.

Tijdens de discussie komt aan de orde:

- H 1: definitie 'gaande' en 'staande' werk is niet in overeenstemming met URL 2005.
- H 1: tekstaanpassing bij vergunningen '~~... vergunningplichtig zijn of dat een melding vereist is voor het aspect de activiteit...~~ ...
- H 2: beter een schematische weergave van een molen dan deze specifieke molen in combinatie met de toevoeging onderaan m.b.t. een standerdmolen en een wipmolen
- Meer afbeeldingen indien mogelijk
- Is het bedoeld als aanvullend of als zelfstandig document? Met de huidige opzet (aanvullend t.o.v. URL 4009) wordt ingestemd.

- Blz. 12 Hydraulische kalk is een alkalische ~~agressief-bijtende~~ ~~basische~~ stof en schimmeldodend
- Blz. 13, tabel Buitenschilderwerk op metaal: is de indeling (3 maal N) bij 3.b wel terecht?
- H 6: hoort niet in deze opzet van de bijlage thuis,
- Kleurhistorisch onderzoek wordt soms wel, soms niet benoemd. Consequent doorvoeren.

Besluit:

- De bijlage Schilderwerk aan molens wordt vastgesteld als ontwerp en vrijgegeven voor een publieke reactie-ronde, met inachtneming van bovenstaande onderwerpen

5. Vaststellen ontwerp-bijlage Cementrustiek

Op 4 september 2020 heeft het CCvD de eerste versie van de URL 2003 Historisch beton – Advies en URL 4005 Historisch beton – Realisatie vastgesteld. Daarbij ook het voornemen om aan beide URL-en een aparte bijlage Cementrustiek toe te voegen.

Bij de uitwerking is zo veel mogelijk de systematiek van URL 2003 en URL 4005 aangehouden. Het concept is opgesteld door een begeleidingscommissie bestaande uit GLK, RCE, Aannemer, Onderzoeker, rapporteur, ERM.

Tijdens de discussie komt aan de orde:

- Blz. 1 Inleiding: ‘bij het uitvoeren van een BHO...’: dit is niet de enige aanleiding; anders formuleren
- Blz. 1 Kenmerken: Cementrustiek is een kunstzinnige toepassing van betonachtige materialen kunstvorm in rustieke stijl
- Blz. 2 Kwetsbaar oppervlak: hier toevoegen dat de aantastingen vaak ook ontstaan bij scheurtjes in het oppervlak met roestvorming en schade door vorst. Meer aandacht aan het probleem van roestende wapening (op dat punt meer verwijzen naar de hoofdtekst van de URL Historisch beton)
- Blz. 4: de tekst bij stap 4 lijkt de tekst bij stap 2B te overlappen; verschil verduidelijken
- Blz. 5: register bij RCE: toevoegen dat dit niet alleen rijksmonumenten betreft, maar alle monumenten en karakteristieke gebouwen en objecten
- Het woord ‘rustiekwerker’ toelichten als dit voor de eerste keer in de tekst gebruikt wordt (blz. 4)
- Skills veranderen in capaciteiten
- Meer afbeeldingen indien mogelijk

Besluit:

- De bijlage Cementrustiek wordt vastgesteld als ontwerp en vrijgegeven voor een publieke reactie-ronde, met inachtneming van bovenstaande onderwerpen

6. Vaststellen ontwerp-URL 2006 Schouwen van gebouwde monumenten

Roeland Heuff, rapporteur voor de URL, licht de doelen, achtergronden en inhoud van de URL toe. De inhoud is mede gebaseerd op een aantal pilots die zijn uitgevoerd tijdens het opstellen. Voor de juridische aspecten is apart advies ingewonnen.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Agendanotitie: een toelichting bij de tabel in de bijlage ontbreekt
- Algemeen: duidelijker maken dat ook objecten onder de schouw kunnen vallen (blz 6 / doelstelling en 11)
- Algemeen: veel duidelijker maken in de tekst wat de beperkingen zijn van ‘schouwen’. Bijvoorbeeld: in de URL Schouwen zonder dat ook de achterzijde wordt gezien kan makkelijk leiden tot verkeerde beoordeling, want de achterzijde is vaak slechter onderhouden. Hier de tekst op aanvullen.

- Algemeen: de URL is geschreven op de manier van 'schouwen anno 2021', maar de techniek ontwikkelt zich razendsnel. Is de URL niet al heel snel achterhaald? Denk aan drones. Besproken wordt dat een drone ook een camera is, de tekst van de URL staat dit niet in de weg. De verwachting van de rapporteur is overigens dat een drone om redenen van kosteneffectiviteit niet snel toegepast zal worden bij schouwen (wel bij inspecteren). Het CCvD vindt dat de URL de sfeer van ene traditionele omgang met foto's ademt; hierop de tekst doornemen.
- Par 1.4, figuur 2: 'betrouwbaarheid' is geen juiste benaming, het omschrijft alleen 'heeft betrekking op'
- H 3, blz. 9: de situatie dat een organisatie zowel A als B zelf uitvoert toevoegen
- Par 4.1: uitleggen wat Kerngegevens zijn
- H 7: Eisen aan de kennis zijn hoog. De begeleidingscommissie heeft een bewuste keuze gemaakt t.a.v. de eisen aan kennis en ervaring bij de bouwkundige beoordeling. De eisen m.b.t. het fotograferen zijn te hoog en worden aangepast. Waar mogelijk worden de eisen verder geconcretiseerd t.b.v. toetsbaarheid tijdens audits.

Besluit:

- URL 2006 wordt vastgesteld als ontwerp en vrijgegeven voor een openbare reactieronde, met inachtneming van bovenstaande opmerkingen

7. Vaststellen ontwerp-prestatiebladen materialen (fase 1)

Felix Kusters, rapporteur voor de prestatiebladen, licht doel (handvatten bieden aan de restauratiepraktijk) en inhoud (10 rubrieken met kenmerken van materialen die voor gebruik in monumenten relevant zijn) van de Prestatiebladen voor isolatiematerialen toe.

Tijdens de discussie komt aan de orde:

- Het is goed dat er Prestatiebladen komen. Maar wat is de 'levensduur' van de inhoud? Ze zullen regelmatig moeten worden aangepast
- De criteria voor het toewijzen aan een bepaalde klasse toevoegen aan de toelichting
- Vertaalslagen zijn niet altijd vermeld in de toelichting; aanvullen
- De kleuren (stoplichtmodel) suggereren te veel dat een bepaald materiaal niet toegepast moet worden, terwijl de rubrieken vooral als afwegingspunten bedoeld zijn. Dit wordt nog versterkt doordat de milieuclassificatie is veel gevallen ontbreekt.
- Levensduur is niet structureel uitgewerkt
- Dampdoorlatend nuanceren (vgl bij Biofoam)
- Gehanteerde bronnen in de toelichting vermelden
- Detailopmerkingen worden nagestuurd

Besluit: aangehouden; aangepaste versie wordt tijdens de volgende vergadering opnieuw besproken

8. Vaststellen ontwerp-wijzigingen diverse BRL-en

In vervolg op eerdere discussies in het CCvD en binnen de branches is een wijziging van BRL 1000, 2000, 3000, 4000 en 6000 voorbereid. De wijziging behelst:

- Harmonisatie en vereenvoudiging van teksten en opzet/structuur waar nuttig
- Actualiseren (Restauratieladder en juridische bijlage)
- Aanvullen van voorschriften voor audits (wat moet een audit inhouden)
- Verlengen auditcyclus van 3 jaar naar 4 jaar tbv kostenreductie (al gedaan bij BRL 1000)

Uitgangspunt is een aanpak in 2 fasen:

- Fase 1 alle BRL-en
- Fase 2 vervolg voor BRL 3000, BRL 3500 en BRL 40000 i.v.m. Wet kwaliteitsborging (Wkb)

Het concept is besproken met de certificerende instellingen. Er is nog geen voorstel voor BRL 3500 Erkende Molenmaker.

De documenten worden door tijdsgebrek niet inhoudelijk besproken.

Besluit: Aangehouden. De documenten eerst voorgeleggen aan de branches en tijdens volgende vergadering opnieuw bespreken.

9. Mededelingen / informatie-uitwisseling

- Het ERM-bestuur heeft het CCVD-Reglement vastgesteld met een wijziging in terminologie. Het voorstel 'het CCvD stelt vast – het ERM-Bestuur bekrachtigt' is gewijzigd in 'het CCvD adviseert – het ERM-Bestuur stelt vast'. Er is geen wijziging tov de huidige praktijk beoogd.
- Het rooster van aftreden zal bij de volgende vergadering op de agenda staan. **Actie De Koning**

10. Rondvraag

Bijlage: ERM-richtlijnen

BRL ERM 1000	Erkend Restauratie-architectenbureau (ERA) vml GEAR	Restauratie-architecten	Wordt in 2021 geactualiseerd
URL 1001	Visie & Ontwerp	Restauratie-architecten	

BRL ERM 2000	Erkend Monumenten Adviesbureau (EMA)	Monumenten-adviseurs	Wordt in 2021 geactualiseerd
URL 2001	Bouwtechnisch Advies	Adviseurs bouwkunde, verduurzaming, restauratie-architecten	
URL 2002	Molenadvies	Molenadviseurs	
URL 2003	Historisch beton - Advies	Adviseurs voorbereiding betonrestauratie	Wordt in 2021 aangevuld (cementrustiek)
URL 2004	Kleurhistorisch onderzoek	Kleuronderzoekers	
URL 2005	Gebouwinspecties	Inspecteurs gebouwen, Monumentenwacht	Wordt in 2021 aangevuld (moleninspecties)
URL 2006	Schouwen van gebouwde monumenten	Dataverzamelaars, Monumentenwacht	Wordt in 2021 als ontwerp gepubliceerd

BRL ERM 3000	Erkend Restauratie Bouwbedrijf (ERB)	(hoofd)aannemers	Wordt in 2021 geactualiseerd
URL 3001	Historische Houtconstructies	(hoofd)aannemers	

BRL ERM 3500	De Erkende Molenmaker	Molenmakers	Wordt in 2021 geactualiseerd
--------------	-----------------------	-------------	------------------------------

BRL ERM 4000	Onderhoud en Restauratie Monumenten	Gespecialiseerde aannemers	Wordt in 2021 geactualiseerd
URL 4001	URL Historisch timmerwerk	Restauratie-timmerbedrijven	
URL 4002	URL Glas in lood panelen	Glazeniers	Wordt in 2021 geactualiseerd (inhoudelijke actualisatie + verduurzaming)
URL 4003	URL Historisch Metselwerk	Restauratie-metselaars	
URL 4004	URL Riet	Rietdekkers	
URL 4005	URL Historisch beton - Realisatie	Betonrestauratie-bedrijven	Wordt in 2021 aangevuld (cementrustiek)
URL 4006	URL Historisch voegwerk	Restauratie-voegers	
URL 4007	URL Steenhouwwerk	Restauratie-steenhouwers	Wordt in 2021 geactualiseerd (arborisico's zandsteen)
URL 4008	Gereserveerd (pleisterwerk)		
URL 4009	URL Historisch schilderwerk	Restauratie-schilders	Wordt in 2021 aangevuld (schilderwerk aan molens)
URL 4010	URL Historisch Leidak	Leidekkers	
URL 4011	URL Metalen Dakbedekking en goten bij monumenten	Metalen dakdekkers	
URL 4012	URL Historisch metaal	Restauratiesmeden, metaalbewerkers	

URL 4013	URL Historisch parket	Parketteurs en restauratoren	
URL 4014	URL Historisch pannendak	Dakwerkers, pannenleggers	

BRL KPMB¹	Module A Houtbescherming (KPMB)	Plaagdiermanagement-bedrijven	
URL 5001	URL Houtaantasting (bestrijden houtaantasting door insecten en zwammen)	Plaagdiermanagement-bedrijven	

BRL KOMO 2816²	Vervaardiging van metsel- en lijmwerkconstructies en/of voegwerk		
URL 20-104 ³	URL Gevelreiniging	Gevelreinigers, schoonmaakbedrijven	Gepubliceerd als ontwerp
BRL ERM 6000	Onderhoud en Restauratie groene monumenten	Groen Erfgoed-bedrijven	Wordt in 2021 geactualiseerd
URL 6001	Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek	Adviseurs groen erfgoed	
URL 6010	URL Hovenierswerk historische tuinen en parken	Hoveniers groen erfgoed (tuinen en parken)	

KLINKEND ERFGOED

BRL ERM 7000	Klinkend Erfgoed		
URL 7010	URL Historische orgels	Orgelmakers	Geen certificering

ROEREND ERFGOED en HISTORISCHE INTERIEURS

	Restauratorenregister		
	Restauratorenregister.NL	Restauratoren roerend erfgoed	

GEMEENTELIJK TOEZICHT (gebouwde monumenten)

	monumententoezicht		
	Monumententoezicht.NL	Toezichthouders BWT en erfgoed van gemeenten en omgevingsdiensten	Wordt in 2021 geactualiseerd (Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen; verduurzaming)

¹ In beheer bij de stichting KPMB, afstemming met ERM

² In beheer bij SKG-IKOB, afstemming met ERM

³ In beheer bij SKG-IKOB, afstemming met ERM